

NAGY KORNÉL

STEFANO STEFANOWICZ ROSZKA
KOADJUTORI KINEVEZÉSE

Stefano Stefanowicz Roszka (örményül: *Step'anos Step'anosean Roškay*) személye az armenológia művelői előtt nem ismeretlen. Egyházszervezői tevékenységéről csekélyebb ismeretek állnak rendelkezésre, miközben tudományos tevékenységéről szélesebb körű ismereteink vannak. Az ő nevéhez fűződik a 18. század első felében összeállított *Kronológia* (örményül: *Žamanakagrut'iwn*), amely a 14. századtól kezdve egészen saját koráig írja le az örmény egyház, illetve a közép-kelet-európai örmény diaszpórák történetét. Munkája mindazonáltal komoly, nagy becsben tartott forrásérték: a katolikus megújulás korának máig is egyetlen, legfontosabb örmény egyháztörténeti forrása, melyet Hamazasp Oskean mechtarista szerzetes adott ki 1964-ben a Bécsben.¹

A 11–15. század folyamán nagy számban megtelepedett galíciai és pódoliai vagy összefoglaló néven a lengyelországi, örménység egyháztörténetében mindenképp nagy fordulópontot jelentett a Nikol Torosowicz lembergi érsek (1604–1681) által fémjelzett uniók láncolata. Érseksége során konkrét eredményeket ugyan nem tudott felmutatni, azonban a 17. század végén visszafordíthatatlanul predesztinálta a lengyelországi örmények teljes unióját. Nikol Torosowicz tevékenysége azonban inkább ellentmondásosnak volt tekinthető. Egyházpolitikájával csak félsikereket tudott elérni, mert tevékenységét beárnyékolta erőszakos uniós politikája, zúrós magánélete, továbbá korrupciós ügyletei, amelyek joggal kelthették fel a Szentszék gyanakvását.²

Torosowicz érsek 1681-ben elhalálozott, s mintegy öt esztendőn keresztül az örmény érseki széket nem töltötték be Lembergben. Helyette címzetes püspökként ügynevezett koadjutori hivatalt állítottak fel, amelyet még Torosowicz 1671-es szentszéki látogatása idején javasolt a Hitterjesztés Szent Kongregációja (latin nevén: *Sacra Congregatio de Propaganda Fide*). Ugyanakkor ezt az újonnan felállított hivatalt Torosowicz mesterkedéseinek köszönhetően nem töl-

---

1 *Oskean, Hamazasp*: *Step'anos Roškay. Žamanakagrut'iwn kam Tarekank' Ekelec'akank'*. Vienna, 1964. Továbbiakban: *Roškay* (1964).

2 Nikol Torosowiczot 1627-ben Melkiszedek ellenkatholikosz szenteli örmény érsekké. *Patmut'iwn Arak'el vardapeti Dawrižec'woy*. Vałaršapat, 1896. 372, 382–383, 385–387; *Petrowicz, Gregorio*: *L'Unione degli armeni di Polonia con la Santa Sede (1627–1681)*. Roma, 1950. 18, 25, 69, 124, 172, 298–299, 304. Továbbiakban: *Petrowicz* (1950); *Roškay* (1964), 175–181.

tötték be, mivel a koadjutori hivatal csak halála után vált valóra.³ Ekkor Torosowicz egykori hívét, Hovhannes Bernatowiczot nevezték ki érseki koadjutornak. Tevékenységéről dióhéjban annyi mondható el, hogy hűségesen folytatta elődje, Torosowicz érsek politikáját, amelyet elsősorban a haszonszerzés és korrupció, valamint a katolikus egyházzal való unió tagadása jellemzett, s joggal keltett felháborodást mind Lengyelországban, mind pedig a Szentszéknél, ezért a renitens püspököt 1683-ban lemondatták hivataláról, helyére Deodatus Nersesowicz (örmény néven: *Astwacatur Nersēssean*) püspököt nevezték ki érseki koadjutornak, aki a Collegio Urbano növendéke volt.⁴ Deodatus püspök 1686-ig látta el koadjutori minőségében a lembergi érsekség hivatalát, amikor a Szentszék 1686-ban az anyaországi születésű Vardan Hunanean nevezte ki örmény uniált érseknek. Deodatus ugyanakkor továbbra is püspökként szolgált Vardan Hunanean érsek mellett egészen 1710-ben bekövetkezett haláláig.⁵

1689-ben Vardan Hunanean Lembergben zsinatot hívott össze, amelynek elsődleges célja az uniált örmény egyház strukturális reformja volt. Ennek következtében a 14. században alapított négy lengyelországi örmény gregoriánus püspökséget (azaz Kameniec-Podolskit, Bielzet, Stanislawówot és Jazlowieccet) megszüntette, s helyettük a Szentszék áldásával Lembergben négy koadjutor püspöki hivatalt állított fel. Az említett városokban pedig örmény uniált főplébániákat létesíttek.⁶

Roszka nem ismeretlen a kelet-közép-európai örmény diaszpórák történetében, a Propaganda Fide dokumentumai több korábbi információt is közölnek róla. Stefano Stefanowicz Roszka 1670. augusztus 22-én született Kameniec-Podolskiban örmény gregoriánus pap fiaként. Miután az oszmán-törökök elfoglalták a várost, a kamenieciek jelentős része elhagyta a várost, egy csoportjuk csatlakozott Minas T'oxa'ec'i Zilfidaroghlu moldvai örmény püspök menekültjeihez, akik 1672-ben az erdélyi Gyergyói-medencében leltek menedéket, ahol egészen 1690-ig tartózkodtak.⁷ Tanulmányait még Minász püspöknél kezdte meg,⁸ s még gregoriánus örményként a nevezett az egyházi személynél 1680-tól fogva a liturgiákon (patarag) ministrált.⁹ A moldvai születésű uniált örmény misszionárius, Oxendio Virziresco Erdélyben való 1684-es megjelenésével minden valószínűség szerint komoly fordulatot vett élete. Roszka Oxendio hittérítői tevékenységének köszönhetően áttért a római katolikus hitre. Oxendiónak a Propaganda Fidéhez, valamint a lembergi örmény uniált érsekhez írt leveleiből kiderül,

3 APF (= Archivio storico della Sacra Congregazione per l'Evangelizzazione o de „Propaganda Fide”, Roma) SC (= Scritture riferite nei Congressi) Fondo Armeni Vol. 2. Fol. 413r., 417r., 419r.–420r.; *Petrowicz* (1950), 225–229.

4 *Petrowicz, Gregorio: La Chiesa Armena in Polonia e nei paesi limitrofi. Parte terza. Roma, 1988. 1–3.; a továbbiakban: Petrowicz* (1988). *Roškay* (1964), 22–23.

5 *Roškay* (1964), 189, 194–196.; *Petrowicz* (1988), 57.

6 *Roškay* (1964), 186.; *Petrowicz* (1988), 14–17.

7 Lásd Hamazasp Oskean történeti bevezetőjét. *Roškay* (1964), I–IV.

8 APF SC Fondo Armeni Vol. 4. Fol. 96r.; *Roškay* (1964), 1–2.

9 *Roškay* (1964), 187.

hogy a fiatal Roszka személyében egy buzgó katolikus örmény egyházi ifjút talált, akinek nagy jövőt jósolt az uniált örmény hierarchiában.¹⁰ Oxendio ajánlásának eredményeképpen Vardan Hunanean érsek 1691-ben Rómába, a Collegio Urbanóba küldte tanulni. Roszkat 1700-ban szentelték pappá,¹¹ s a Propaganda Fide még ebben az évben a római örmény rítusú Szent Mária örmény templom gyóntató papjává nevezte ki.¹² Egy évvel később szerezte meg a teológiai doktrátust (*vardapetut' iwn*),¹³ s ezután a Propaganda Fide Roszkat szülőföldjére, Lengyelországba rendelte a missziós feladatok ellátására. Útközben Velencében megbetegedett, mintegy egy esztendőn át a városban tartózkodott, ahol az örmény Szent Kereszt templom lelkipásztori teendőit látta el. Ugyanakkor a Propaganda Fide 1702 húsvétján utasította őt, hogy folytassa útját Lengyelországba.¹⁴ Roszka végül is 1704 elején érkezett meg Lembergbe, ahol Vardan Hunanean érsek megbízta, hogy vegye át a stanislawówi örmény főplébánia irányítását, illetve lássa el a papi hivatalt Pokucia falu örmény filiájában is.¹⁵ Ekkori munkássága nem pusztán csak örmény szertartások levezetésére, hanem a környék örményei között végzett komoly missziós tevékenységére is koncentrált. Ugyanis a Szentszékhez többször is érkezett panasz Spinola nunciustól, hogy a stanislawówi örmények csak látszatra uniált katolikusok, ragaszkodnak a régebbi örmény hagyományokhoz, továbbá a helyi örmény papok is vonakodnak a latin szertartás szerint misézni, mindazon tény ellenére, hogy többségük már uniált egyházi személy volt, de még így sem láttak különbséget az örmény és latin szertartás lebonyolítása között.¹⁶ A fentiekén kívül Roszka a lebergi Collegio Armenóban tanított katolikus teológiát és liturgiát.¹⁷

ROSZKA KOADJUTORI KINEVEZÉSE A SZENTSZÉKEN

Stefano Stefanowicz Roszka személye akkor került előtérbe, amikor a már említett Deodatus Nersesowicz püspök 1710. május 9-én elhunyt.¹⁸ Rögtön felmerült, hogy ki lenne alkalmas koadjutori hivatal betöltésére. Ennek folyamánként Spinola varsói nuncius, miután konzultált Stefano Trombetti teatinus szerzetessel, a Collegio Armeno prefektusával, illetve Vardan Hunanean érsekkel, a Propaganda Fidének 1710. február 19-én küldött levelében a nevezett hivatalra három olyan lengyelországi örmény egyházi személyt javasolt, akik mindnyájan

10 APF SC Fondo Armeni Vol. 4. Fol. 83r.

11 APF SC Fondo Armeni Vol. 4. Fol. 84r.; *Roškay* (1964), 182.

12 APF Acta SC (= Acta Sacrae Congregationis) Vol. 70. Fol. 166r.

13 *Roškay* (1964), 189.; *Petrowicz* (1988), 59.

14 APF Acta SC Vol. 71. Fol. 259.; APF SC Fondo Armeni Vol. 4. Fol. 720r.

15 APF SC Fondo Armeni Vol. 5. Fol. 101r. Fol. 721/r.–v.

16 APF SOCG (= Scritture Originali riferite nelle Congregazioni Generali) Vol. 559. Fol. 29r.; *Roškay* (1964), 183–184.

17 APF SC Fondo Armeni Vol. 6. Fol. 37r.; *Roškay* (1964), 181.

18 *Roškay* (1964), 198.

a leMBERGI Collegio Armeno egykori növendékei voltak, s meglátása szerint személyük garancia lehetett Deodatus püspök missziós munkásságának folytatására. A jelöltek: Hovhannes Tobias Augustinowicz, Hovhannes Lazar Augustinowicz, valamint Lazar Dawidowicz.¹⁹ Spinola nuncius indítványával kapcsolatban elmondható, hogy a Propaganda Fide 1710. április 28-i ülésén Silvio De Cavalieri (1707–1717) titkár kezdeményezte, hogy ne a Spinola nuncius által javasolt három örmény egyházi személyt támogassák.²⁰ A dokumentumokból nem derül ki, hogy mi volt a titkár javaslatának konkrét indítéka. Mindazonáltal nem zárható ki annak a lehetősége sem, hogy a Szentszék, illetve a Propaganda Fide nem bízott a leMBERGI Collegio Armeno növendékeiben, tekintettel arra, hogy az onnan kikerültek többsége meglátásuk szerint nem volt jó katolikus, s hajlamosnak mutatkoztak visszatérni őseik „eretnek” hitéhez. Ráadásul ezt a gyanakvást erősítette ama tény, hogy a fent említett Hovhannes Bernatowicz renitens püspök is a nevezett intézményben tanult. Ezért a Propaganda Fide Deodatus Nersesowicz megüresedett helyére Stefano Stefanowicz Roszkát javasolta. Roszka Deodatus Nersesowiczhoz, Oxendio Viriziresco és Vardan Hunanean érsekhez hasonlóan a szentszéki Collegio Urbano növendéke volt, itt végezte tanulmányait 1691–1701 között.²¹ Roszka személye mellett szólt, hogy járatos volt mind a nyugati, mind pedig a keleti keresztény teológiában, örmény anyanyelven mellett kitérően beszélt az olaszt, a latint, a lengyelt, a magyart, a görögöt és a törököt. Másrészt kinevezése előtt misszionáriusi feladatokat látott el Lengyelországban, Erdélyben, Moldvában, valamint a Krím-félszigeten, továbbá jó kapcsolatokat ápolt Xač'atur Aġak'elean mechitarista szerzetessel, aki korának egyik legnagyobb formátumú örmény uniált szerzetese volt. Ennek következtében a bíborosok elfogadták Cavalieri javaslatát. Emellett azonban megféleldezték az örmények azon privilégiumáról, hogy a közösség választhatja meg főpapjaikat, azonban ekkor még örmény közösség részéről senki sem emelt az eljárás ellen kifogást. A testület kérte XI. Kelemen pápát (1700–1721), hogy a nagy tehetségű Roszkát püspöki minőségben a „hitetetlenek közé” a leMBERGI uniált örmény érsekség mellé szentelje fel koadjutornak.²² Válaszul a pápa – reagálva a Propaganda Fide lezajlott ülésén elhangzottakra – jóváhagyta a bíborosok kérését, továbbá 1710. május 12-én audiencián fogadta és felszentelte az akkor épp Rómában tartózkodó Roszkát, s utasította, hogy azonnal induljon vissza Lengyelországba és foglalja el új hivatalát Lemberg városában.²³

Roszka kinevezése tulajdonképpen összefüggésben állhatott azzal, hogy 1710 elején Vardan Hunanean érsek súlyosan megbetegedett. Spinola nunciust rendkívüli módon érintette, hogy az egyházi vezető rossz egészségi állapotba került, ráadásul nem sokkal korábban hunyt el Deodatus érseki koadjutor püspök,

19 APF SOCG Vol. 571. Fol. 629/r.–v.; *Roškay* (1964), 193.

20 APF SC Fondo Armeni Vol. 5. Fol. 176r. Fol. 177r.

21 APF SC Fondo Armeni Vol. 3. Fol. 464/r.–v. Fol. 496/r.–v.

22 APF Acta SC Vol. 80 Fol. 178r.; APF SC Fondo Armeni Vol. 5 Fol. 225/r.–v.

23 APF SC Fondo Armeni Vol. 5. Fol. 225/v.; *Petrowicz* (1988), 60.

akinek személye a Szentszék szemében garanciát jelentett a lengyelországi, illetve a kelet-közép-európai örménység katolizálására. Ezért Spinola nuncius 1710. július 4-én sürgette a Propaganda Fidét, hogy minél gyorsabban hozzon döntést a megüresedett koadjutori hivatal betöltésére,²⁴ ráadásul olyan személyt találjon, aki Hunanean váratlan halála esetén érsekké is felszentelhető. Roszka ezeknek a kritériumoknak mind Lemberg, mind pedig a Szentszék szemszögéből teljesen megfelelt. Mindenesetre Cavalieri titkár sietősen, még 1710. július 23-án válaszolt Spinola nunciának,²⁵ és szorgalmazta a bíborosok ülésén, hogy külön járandóságot szavazzanak meg Roszka számára, hogy minél zökkenőmentesebben tudja végezni új feladatkörét.

ROSZKA KINEVEZÉSÉNEK FOGADTATÁSA LEMBERGBEN: A JUS ELIGENDI PROBLÉMÁJA 1710-BEN

A koadjutori kinevezés látszólag minden előírásának teljes mértékben megfelelt, tekintettel arra, hogy Deodatus püspök halála miatt a Szentszéknek gyorsan kellett döntést hoznia. Mindazonáltal – tudatosan vagy tudattalanul – megfélemlítettek az örmény közösség azon kiváltságáról, hogy maga válassza meg a püspökeit, illetve egyházi vezetőit, amely az ősi örmény szokásjoghoz vezethető vissza (*jus eligendi, jus electionis*).²⁶ Hozzá kell tennünk, hogy Vardan Hunanean e kiváltság figyelembevétele nélkül lett Lemberg örmény uniált érseke, és a dokumentumokból nem derül ki, hogy volt-e valaha is a személye ellen kifogás. Ugyanúgy nem hatotta meg a Szentszék a kiváltság figyelmen kívül hagyása, s kezdetben hasonlóképpen reagált Stefano Trombetti teatinus prefektus is. Mindenesetre az örmény közösség nem nézte jó szemmel, hogy fejük felett, ősi kiváltságuk sárba tiprásával döntenek a koadjutor püspökségről. Minden bizonynyal a közösség saját emberét kívánta a püspöki székbe ültetni, ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a Szentszék, illetve Vardan Hunanean érsek és közvetlen környezete sem bízott meg az örmény közösségben, nem tartotta őket hithű katolikusként. Másrészt komolyan tartottak attól, hogy esetleg Deodatus püspök helyére egy olyan örmény egyházi személyt választanak, aki csak látszólag fogadja el Róma fennhatóságát, s inkább a gregoriánus egyházzal, így Ęcsmiadzinnal, keresi majd a kapcsolatot.²⁷

A lembergi örmény közösség ténylegesen csak 1710 júliusának végén szerzett tudomást Roszka kinevezéséről, s felháborodva igyekeztek meggátolni, hogy Vardan Hunanean érsek mellett átvegye új hivatalát a városban. Külön sé-

24 APF Acta SC Vol. 80 Fol. 297/r.–v.

25 APF SC Fondo Armeni Vol. 5 Fol. 588/r.–v

26 *Jus eligendi*ről további hivatkozásokot találhatunk: *Ališan, Lewond*, ed. Kamenic': Taregirk' Hayoc' Lehasani ew Őumenioy. Venetik, 1896. 125–127, 253–254; *Petrowicz, Gregorio*: La Chiesa Armena in Polonia. Parte prima. Roma, 1971. 15–20, 34–36, 65, 71–72, 75.

27 *Petrowicz* (1988), 59–60.

relmezték, hogy saját örmény egyházi előjáróik nem akadályozták meg e kinevezést, különösen hevesen kritizálták Vardan Hunanean érseket, hogy örményhez nem méltó módon játszik szerepet a fent említett kiváltság figyelmen kívül hagyásában. Ezért a leMBERGI örmény közösség vezetői először Spinola nunciushoz fogalmazták meg panaszukat, melyben remélték, hogy mégis csak figyelembe veszik a püspökválasztáshoz való szabad jogukat, mondván, hogy addig az időpontig (azaz 1710-ig) a lengyel királyság mindig is elismerte eme kiváltságot, egyáltalán nem értik, hogy a Propaganda Fide milyen megfontolásokból nem veszi figyelembe a *jus eligendit*. Az örmények kiemelték azt is, hogy a boldog emlékezetű Deodatus püspök helyére Roszka személyében egy olyan embert neveztek ki, akit a közösség nem fogad el. Mindezt azzal indokolják, hogy a kinevezés teljesen ellenkezik a bevett örmény szokásokkal.²⁸

Mindenesetre a leMBERGI örmény egyházi személyek és világi előjárók nem elégedtek meg Spinola nunciushoz fogalmazott levelükkel, s nem várták meg, hogy a nunciuson keresztül megérkezzék a válasz a Propaganda Fidétől, hanem közvetlenül Vardan Hunanean érsekhez fordultak panaszukkal, mert meglátásuk szerint könnyebben tudtak volna dűlőre jutni az örmény főpappal, mint a Szent-szék embereivel. 1710. augusztus 13-án levelet intéztek az érsekhez, amelyben kérték, hogy olyan koadjutor püspököt nevezzenek ki, akit mindenki elismer, ne pedig olyan személyt, aki a közösségen belül senki számára sem elfogadható, s ezért közvetlen választással kerüljön a nevezett egyházi hivatal élére. A közösség képviselői a dokumentumban kiemelték, hogy ők igenis a leghűségesebb hívei az igaz római katolikus egyháznak, semmilyen tévelygésnek és eretnekségnek nem a hívei, ezért nem érzik szükségét annak, hogy a kiváltságukat figyelmen kívül hagyják.²⁹ Ennek hatására Vardan Hunanean érsek megingott, s látva a városban az egyre növekvő elégedetlenséget, Spinola nunciushoz küldött levelében megírta, hogy Roszka kinevezése nem szerencsés, mert ha továbbra is tartanak Roszka koadjutor püspökké való kinevezése mellett, zendülésbe csaphat át a helyi örmény közösség növekvő elégedetlensége. Végezetül levelét azzal a végkövetkeztetéssel zárta, hogy a Propaganda Fidének újra át kell gondolnia, hogy mi történik akkor, ha ő maga meghal, s milyen belső feszültségek okozhatnak kellemetlenséget az érseki szék öröklésében.³⁰

Mindazonáltal 1710 augusztusában a zavar és harag napról napra növekedett Lembergben, s már Nikol Torosowicz érsekségének zűrzavaros napjait idézte a város örmény negyede. Mindezek ellenére Cavalieri titkár továbbra is tartotta magát a Propaganda Fide eredeti döntéséhez, azaz Roszka kinevezéséhez, és figyelmeztette a nunciust és az érseket, hogy a lengyelországi örmények között kialakult feszültség eszkalálódhat, s könnyedén vizsályt kelthet az uniált rutének körében is. Továbbá felhívja levelében a figyelmet, hogy azért nem szabad engedni a protestálóknak, mert a szentszéki hatóságoknak semmilyen körülmé-

28 APF SC Fondo Armeni Vol. 5. Fol. 225/r.–v.

29 APF SOCG Vol. 573. Fol. 368/r.–v.

30 APF SOCG Vol. 573. fol. 365/r.–v.; Petrowicz (1988), 61.

nyek között sem szabad hagyni, hogy az örmények maguknak új koadjutor püspököt válasszanak. Silvio De Cavalieri titkár határozottan kitartott amellett, hogy az örményeknek püspökszentelés és püspökválasztás ügyében mindenképp a latin rítus eljárásai szerint szükséges eljárni, nem pedig az örmény szokásjog alapján, amelyet általában véve is eretnek szokásnak tartott a Szentszék.³¹ Végül Stefano Trombetti teatinus szerzetes, a lembergi Collegio Armeno prefektusa, a Propaganda Fidének küldött levelében összefoglalta a koadjutori kinevezés körül kialakult bonyodalmakat. Véleménye szerint a lembergi örmények azért panaszkodtak ennyire a kinevezés ilyesfajta módja miatt, mert egy általuk lenézett, idegen földről, azaz Erdélyből elszármazott főpapot akartak a nyakukba ültetni, s az örmények meglátása szerint számukra sokkal alkalmasabb és elfogadottabb jelöltek közül tudtak volna koadjutor püspököt választani maguknak. Ezt Stefano Trombetti azzal indokolta, hogy a lembergi főegyházmegyében a hívek már teljesen belefáradtak a sorozatos járványok és háborúskodások által okozott megpróbáltatásokba. Ebből kifolyólag megnyugvásképpen hagyni kell, hogy az örmények saját bevett szokásuk szerint válasszanak maguknak koadjutor püspököt.³² Ez a levél gyakorlatilag pontot tett a koadjutori kérdés végére. A Propaganda Fide ugyanis meglepő gyorsassággal elfogadta Stefano Trombetti javaslatát. Deodatus püspök megüresedett helyére a Szentszék jóváhagyta és elfogadta az örmény közösség szabad választását, melyet 1710. szeptember 6-án meg is tett, s Hovhannes Tobias Augustinowicz személyében új koadjutor püspököt nevezett ki.³³

Roszka kinevezését ugyanakkor nem vonták vissza, s a Propaganda Fide Erdélybe küldte Oxendio Virziresco püspök mellé misszionáriusként.³⁴ Sőt, Vardan Hunanean 1715-ben bekövetkezett halálakor Roszkat immár Lembergbe rendelték, s így ténylegesen is elfoglalhatta a már 1710-ben kijelölt hivatalát, amelyet 1739-ben bekövetkezett haláláig el is látott.³⁵ Ebben nagy szerepet játszott az is, hogy az előbb említett Hovhannes Tobias Augustinowiczot nevezték ki Vardan Hunanean halála után Lemberg második uniált érsekének.³⁶

31 APF SOCG Vol. 573. Fol. 370.; *Petrowicz* (1988), 61.

32 APF SC Fondo Armeni Vol. 5 Fol. 230r.

33 Vardan Hunanean érsek 1715. május 10-én bekövetkezett halála után a Szentszék Hovhannes Tobias Augustinowiczot nevezte ki Lemberg örmény uniált érsekének: APF Acta SC Vol. 80 Fol. 429.

34 APF SC Fondo Armeni Vol. 4 Fol. 94r.

35 APF SC Fondo Armeni Vol. 5 Fol. 342r.; *Lukácsy, Christophorus: Historia Armenorum Transylvaniae*. Viennae, 1859. 66, 68, 86–87.; *Roškay* (1964), 2–3, 201.; *Petrowicz* (1988), 108, 158, 168, 176–178.

36 APF SC Fondo Armeni Vol. 5. Fol. 642r.–v.; *Petrowicz* (1988), 109–110.

KORNÉL NAGY

STEFANO STEFANOWICZ ROSZKA'S BISHOP ENTHRONEMENT

My brief paper is dedicated to enthronement of Bishop Stefano Stefanowicz Roszka (1670–1738) (henceforward abbreviated as Roszka) on basis of sources kept in the *Sacra Congregatio de Propaganda Fide*'s Historical Archive, Rome. His personality is, however, not unknown to the scholarship. As an Armenian-Uniate theologian, he had devoted years to reform the Armenian Uniate Church in Poland and visit the Armenian uniate parishes in Italy, Poland and Transilvania. At the same time, he composed the Chronology of Armenian Uniate Church at the first half of the 18th century, which was regarded as the most talented sources upon the Armenian Catholic Renewal.

Roszka was appointed as a coadjutor bishop by the Holy See in 1710 in order to help administrate the Armenian Uniate archbishopric office, in Lemberg, in matter of the worsening health condition of Archbishop Vardan Hunanean (1654–1715). His appointment as a Bishop met with difficulties. The secular represents of the Armenian community in Łwów had the intention of electing own their candidate for this co-adjutor episcopacy because they insisted upon their ancient privilege called *jus eligendi* given by the Polish kings, which ensured the Armenian community in Poland to elect free their prelates.

This paper, in fact, aims at enlightening the internal and external circumstances of these ecclesiastical problems on strength of newly-found manuscript sources in the Holy See.